

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
МУЗИЧКА АКАДЕМИЈА

ISSN 1857-7296

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

ГОДИНА 5

БРОЈ 5

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
МУЗИЧКА АКАДЕМИЈА**

ISSN 1857-7296

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2018**

ГОДИНА 5

БРОЈ 5

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” – ШТИП
МУЗИЧКА АКАДЕМИЈА**

За издавачот:

проф. д-р Блажо Боев,
проф. м-р Антонијо Китановски

Главен и одговорен уредник:

проф. м-р Антонијо Китановски

Одговорни уредници и редакциски одбор:

проф. д-р Стефанија Лешкова-Зеленковска
проф. м-р Валентина Велковска-Трајановска
проф. м-р Горанчо Ангелов
проф. д-р Владимир Јаневски
проф. д-р Илчо Јованов

Јазично уредување:

Лилјана Јовановска

Техничко уредување:

Славе Димитров
Благој Михов

Редакција и администрација:

Универзитет „Гоце Делчев” - Штип
Музичка академија
бул „Крсте Мисирков” 10-А
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија

СОДРЖИНА

Стефанија ЛЕШКОВА-ЗЕЛЕНКОВСКА, Валентина ВЕЛКОВСКА-ТРАЈАНОВСКА ИСТОРИЈАТОТ И РАЗВОЈНИОТ ПАТ НА ГУДАЧКИТЕ ИНСТРУМЕНТИ: ВИОЛОНЧЕЛО И КОНТРАБАС (2)	5
Тихомир ЈОВИЌ ПОЛИФОНИЈАТА ВО КОМПОЗИЦИЈАТА ДОЈДОВМЕ ЗА МЕШАН ХОР ОД ТОМИСЛАВ ЗОГРАФСКИ	11
Гоце ГАВРИЛОВСКИ УПОТРЕБА НА ФОЛКЛОРНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ И УМЕТНИЧКАТА ТРАНСПОЗИЦИЈА НА ФОЛКЛОРОТ ВО ВТОРИОТ СТАВ „ЛАМЕНТОЗО“ ОД СИМФОНИЈАТА БРОЈ 5, НА КОМПОЗИТОРОТ ТОМА ПРОШЕВ	17
Ивана ЈАНКОВ ДРАМАТУРГИЈА И НЕЈЗИНИОТ РАЗВОЈ НИЗ ОСОБЕНОСТИТЕ НА МУЗИЧКИТЕ И ВОНМУЗИЧКИТЕ ИЗРАЗНИ СРЕДСТВА ВО КОМПОЗИЦИЈАТА „МАКЕДОНСКО ОРО“ ЗА МЕШАН ХОР ОД КОМПОЗИТОРОТ ТОДОР СКАЛОВСКИ.....	27
Зоран НАСТОВ АСПЕКТИ НА ХАРМОНСКИОТ ЈАЗИК НА ПРВИОТ СТАВ ОД СУИТАТА БР. 2 ОД БАЛЕТОТ „ЛАБИН И ДОЈРАНА“ ОД КОМПОЗИТОРОТ ТРАЈКО ПРОКОПИЕВ	33
Александар ТРАЈКОВСКИ ПАВЛИНА АПОСТОЛОВА - ИНТЕРПРЕТАТОР НА 40 УЛОГИ НА МАКЕДОНСКАТА ОПЕРСКА СЦЕНА	39
Дуња ИВАНОВА КОНТЕКСТОТ КАКО ПРЕДУСЛОВ ЗА МУЗИЧКО ДОЖИВУВАЊЕ	47
Милица ШКАРИЌ и Елена ЕФРЕМОВА МУЗИЧКА ПИЈАНО ТЕРАПИЈА: СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ СО ПОЧЕТНИК ПО ПИЈАНО НА 9 - ГОДИШНА ВОЗРАСТ	53
Бисера ИВАНОВА ФОРМА, ОРНАМЕНТИКА, АРТИКУЛАЦИЈА И ДИНАМИКА КАЈ ИЗБРАНИ СОНАТИ ОД ДОМЕНИКО ЧИМАРОЗА	61
Петре ШТЕРЈОВ КОНЦЕРТ ЗА ПИЈАНО И ОРКЕСТАР БР. 2 ОП. 21 ВО ЕФ-МОЛ ОД ФРЕДЕРИК ШОПЕН	65
Петар ТРБОЈЕВИЌ МУЗИКАТА НА ФИЛИП ГЛАС, МИНИМАЛИЗМОТ И ТИРОЛСКИОТ КОНЦЕРТ ЗА ПИЈАНО И ОРКЕСТАР	71
Ивана МИЛОШЕВИЌ ВЛИЈАНИЕТО НА ПЕЕЊЕТО ВО ХОР ВРЗ КОГНИТИВНОТО И ЕМОЦИОНАЛНОТО СПОЗНАВАЊЕ НА ДЕЦАТА	75

Лидија ЈОРДАНОВА УЛОГАТА И ЗНАЧЕЊЕТО НА ТЕОРИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНАТА ОРИЕНТАЦИЈА	81
Горанчо АНГЕЛОВ ФАРИЗ ХАЈРУЛА – ЗУРЛАЦИЈА И ИЗРАБОТУВАЧ НА „КАБА“ ЗУРЛИ ВО Р. МАКЕДОНИЈА	91
Владимир ЈАНЕВСКИ МАШКИ ОБРЕДНИ ПОВОРКИ ВО МАКЕДОНСКАТА ЕТНОКОРЕОЛОШКА КЛАСИФИКАЦИЈА	103
Стојанче КОСТОВ КРАТОК ОСВРТ НА ОРСКАТА ТРАДИЦИЈА ВО ЕТНИЧКИОТ ПРЕДЕЛ РАДОВИШКО ПОЛЕ	109
Христијан НИКОЛОВСКИ ИСТОРИСКИ АСПЕКТИ НА КИНЕТОГРАФИЈАТА ВО МАКЕДОНИЈА	115
Силвестер ПРОЛЕ ЕТНОКОРЕОЛОШКИТЕ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ОРАТА ВО РАДОВИШКОТО СЕЛО ГАБРЕВЦИ	121
Љупка СТЕФАНОВСКА 47 ГОДИНИ РЕПУБЛИЧКИ ФЕСТИВАЛ НА НАРОДНИ ИГРИ И ПЕСНИ „ИЛИНДЕНСКИ ДЕНОВИ“ – БИТОЛА (1971 – 2018)	125
Горан ВАСИЛЕСКИ ИВАНДЕНСКИТЕ ЖЕНСКИ ОБРЕДНИ ПОВОРКИ ВО ПРИЛЕПСКО-БИТОЛСКО ПОЛЕ И ЖЕЛЕЗНИК	131
Тијана ЈАНЕВСКА ОРОВОДНАТА ПЕЈАЧКА ТРАДИЦИЈА ВО ПРЕДЕЛОТ ДУРАЧКА РЕКА	139
Бојан ПЕТКОВСКИ ФИЛМУВАНА РЕКОНСТРУКЦИЈА НА ОБРЕДОТ ЛАЗАРКИ ОД ЕТНИЧКИОТ ПРЕДЕЛ ДОЛНИ ПОЛОГ	143
Дени СИНАДИНОВСКИ ВЕЛИГДЕНСКИТЕ ОБРЕДНИ ИГРИ ОД ЕТНИЧКИОТ ПРЕДЕЛ ПОРЕЧЕ И НИВНИТЕ ЕТНОКОРЕОЛОШКИ КАРАКТЕРИСТИКИ	149
Иво СОЛДАТОВИЌ ЖИВОТОТ И ДЕЛОТО НА ДРАГАН ЃАКОНОВСКИ-ШПАТО	155
Мирослав МИЛКОВСКИ МУЗИКАТА НА ЧИК КОРЕА	163

781.6:78.082.1:[784.4+78.085.7(497.7)] ,

УПОТРЕБА НА ФОЛКЛОРНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ И УМЕТНИЧКАТА ТРАНСПОЗИЦИЈА НА ФОЛКЛОРОТ ВО ВТОРИОТ СТАВ „ЛАМЕНТОЗО“ ОД СИМФОНИЈАТА БРОЈ 5, НА КОМПОЗИТОРОТ ТОМА ПРОШЕВ

проф. д-р Гоце ГАВРИЛОВСКИ¹

¹Музичка академија, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип goce.gavrilovski@ugd.edu.mk

Апстракт: Вториот став „Ламетозо“ од Симфонијата бр. 5 на композиторот Тома Прошев содржи цитирана и обработена народна тема „Црна се чума зададе“, во која при нејзината стилизација, одредени фолклорни елементи се полесно препознатливи, некои составни елементи и мотиви наликуваат на оригиналната народна песна, додека други само нагвестуваат или содржат фолклорни идиоми. Во трудот ќе се издвојат покарактеристични места низ текот од делото, со објаснување за присутноста и употребата на фолклорните елементи во ставот и нивните особености изразени од аспект на: тембар, фактура и оркестрација како и функција на употребените музички инструменти дадени во примерите од партитурата на делото.

Клучни зборови: уметничка транспозиција, современо творештво, музички фолклор.

Вовед

Творештвото на композиторот Тома Прошев, како претставник од третата генерација македонски композитори, се стреми кон современиот музички израз. Но, и самиот Прошев често пати зборувал дека „звуконата перцепција на фолклорот претставува изграден филозофски концепт во кој наоѓаат определено место некои форми и категории кои се содржат и во неговото творештво“. И дека „бавните, тажни и контемплативни песни од нашиот фолклор по својата звучна атмосфера соодветствуваат на бавните ставови од неговото творештво“.

Вториот став „Ламетозо“ од Симфонијата бр. 5 за симфониски оркестар на композиторот Тома Прошев, по структура е варијации на темата од народната песна „Црна се чума зададе“. Претставува цитирана и обработена народна тема, која не е дословно појавена и едноставно хармонизирана, туку при нејзината појава најмногу се препознава по мелодијата вклучително со нејзините составни интервали, а како најкарактеристични се истакнуваат: малата и зголемената секунда. Мелодиската делница е стилизирана, обработена со карактеристична оригинална авторова хармонска подлога, а на места е присутна и придужна, контра-мелодија. По форма ова дело претставува тема со варијации, во кое темата се појавува повеќе од десет пати, и тоа: од 2 до 12 такт (кај трубата); од 15 до 18 такт (кај гудачките инструменти); од 19 до 32 такт (во: кларинет, флејта, обоа; во 25 такт кај англиски рог; 29 такт кај гудачите; од 39 до 41 такт (кај дрвените дувачки инструменти: пиколо, флејти, обои, англиски рог, кларинети, фаготи); во 41 такт кај гудачите; од 45 до 49 такт (дрвените дувачки инструменти: пиколо, флејти, обои, англиски рог, кларинети, фаготи); од 51 до 55 такт (кај гудачите; па во 54 такт кај: пиколото, флејтите и кларинетите); од 56 до 61 такт (кај гудачите и металните дувачки инструменти: пиколо, флејти, обои, англиски рог, кларинети, фаготи); од 64 до 72 такт (кај кларинетите; а од 70 до 72 такт во англискиот рог); од 73 до 92 такт (кај трубите) и од 94 до 96 такт темата се јавува во кларинетот.

Времетраење на делото изнесува 10 минути, со вкупно 104 такта, во темпа: Адацо (од 1 до 93 такт), Ленто (од 94 до 96 такт) и Мено мосо (од 97 до 104 такт).

Во текот на трудот ќе се опфатат повеќе карактеристични примери во кои се присутни фолклорните мотивски елементи од партитурата на делото „Ламетозо“, вклучително со местата каде има појава на: стилизирана, употреба на обработена или цитирана фолклорна тема.

1. Карактеристични фолклорни елементи

Во продолжение од трудот следува приказ на фолклорните елементи и опис на транспозиција на фолклорот во делото преку примери од партитурата.

Користењето на автентична фолклорна мелодија се јавува на самиот почеток од делото, од 2-ри до 12-ти такт, преку појава на мелодиската линија кај прва труба – во мецо-пијано динамика, преку цитирање на народната тема „Црна се чума зададе“. Темата е обработена преку присутност на интонации и појава на карактеристичните составни интервали од народната тема, комбинирано со ритмот, кој исто така многу потсетува на народната тема. На почетокот во партитурата се појавени и долги педални тонови кај виолончелата и контрабасите, како и тремоло артикулација дадена кај Гран-касата и тимпанот, во пијано динамика, што придонесува за мистичниот, таинствен карактер на почетокот од делото.

Нотен пр. бр.1: Т. Прошев – Симфонија бр.5, втор став, 2–12т

Карактеристична е мелодиската линија во која е цитирана народната тема „Црна се чума зададе“, преку интонативни-интервалски, или мелодиско-ритмички склопови, проткаена низ разни инструменти, и тоа, со појавата кај: кларинетот, во 19 такт; кај флејтата, во 20 такт; обоата, во 21 такт; повторно кај кларинетот, во 23 такт; кај пиколото, во 24 такт; кај англискиот рог, во 25 такт; па кај флејтата, во 26 такт; и која на крајот завршува во 27 и 28 такт со интересна комбинација и карактеристичен тембар-во фаготот и флејтата, а во следните два такта се приклучуваат металните дувачки инструменти: 4 хорни, 2 труби, 3 тромбони и туба-со акордска, хармонска функција. На ова место – од 19 до 28 такт е карактеристично нижењето на разни темброви бои, кои делуваат како мозаик и темброво богатство испреплетено преку погоре наведените инструменти, кои се самостојни, бидејќи металните дувачки инструменти имаат паузи, а гудачките инструменти тука се карактеризираат со акордска придружба во пијано динамика; харфата се истакнува со артикулациската техника глисандо, како и таинствени долги удари во пијанисимо динамика дадени кај ударните инструменти: там-там, чинели и гран-каса (пр.19–28т.).

Карактеристичен за делово е и следниов пример, каде од 15 до 18 такт, гудачките инструменти се дадени во низок регистар, а асоцираат на интонации со фолклорни елементи. Така, на пример, во третиот такт, кај првите виолини има појава на еден единствен тон – Г; кај вторите виолини се јавува карактеристичниот интервал мала нагорна секунда, додека кај виолите повторно има појава на педален тон – Г, а кај виолончелата – мелодиска делница е

претставена во вид на постепено надолно движење, проследено со надолен и нагорен скок од интервал мала секста. На ова место гудачките инструменти се придружени со тремоло артикулација, донесена од страна на тимпаните и гранд-каса (пр. 15–18т.).

Во 5-ти и 12-ти такт од вториот став „Ламентозо“, на Симфонија бр.5, од авторот Тома Прошев, карактеристична е појавата на втората труба, која се одликува со ритмичко- педална функција, преку појава на еден ист лежечки-педален тон и ритмичка фигура од: осминка пауза, две шеснаестинки ноти и четвртинка. И во овој случај ритмичко-педалната функција најчесто асоцира на удари на тапанот. Исто така, на ова место се појавуваат и: двата кларинети и фаготи, трите тромбони и тубата, како и првите и вторите виолини и виолите. Сите овие музички инструменти заедно исполнуваат акорд во пијано и пијанисимо динамика, како и харфата која е дадена со артикулацијата глисандо во динамика-пијано. Вакви слични ритмичко-педални комбинации кои потсетуваат на удари на тапан, низ делово се сретнуваат и во: 12-ти такт – кај втора труба; 43-ти и 49-ти такт – кај двете труби, или пак од 76-ти до 78-ми такт – кај четирите хорни.

Во 42-ти и 44-ти такт впечатливо е местото кое асоцира на удари на тапан, а тоа се јавува кај гудачките инструменти: први и втори виоли, виоли, виолончела и контрабаси кои се одликуваат со ритмичка улога. Тие свират во унисоно и вдвоени се низ 4 разни октави еден единствен тон кој е акцентиран во фортисимо динамика и во динамика крешчендо повеќекратно се повторува, а сето ова е поткрепено и од гран-касата. На ова место кај тромбоните се јавува мелодиска функција, а кај хорните – хармонска. Во 44-ти такт, овој ритмички импулс во вид на акцентирани удари кај гудачките инструменти од фортисимо динамика преминуваат во декрешчендо, а се поткрепени и од тимпанот (пр.42–45т.).

Нотен пр. бр.2: Т. Прошев – Симфонија бр. 5, втор став, 42 т.

8

Simf.Nr.5 II st. - Lamentoso

Харфата како музички инструмент е доста употребен во партитурата од ова дело. Таа се јавува преку карактеристична глисандо-техника, која кај харфа низ текот на делото се јавува во: 5 и 6-от такт; 8 и 9-от такт; 19 и 20-от такт; 23 и 24-то такт; 27 и 28-от такт; 50 и 51-от такт; 60 и 61-от такт и 96 и 97-от такт. Овие појави во харфата претежно се јавуваат при крајот од фразите на самостојните, соло-мелодиски делници на инструментите, а нејзината улога при појавата претежно има фонска функција со цел да го доопише тој зададен таинствен – мистичен карактер во делото. Како најкарактеристичен од сите овие примери се наметнува делот од 49 до 52-от такт. Таму се јавува силна акордска фактура дадена кај металните дувачки инструменти во фортисимо динамика и појава на фортисимо удари со артикулација тремоло, во крешендо кај: чинелите, гран-касата и там-тамот, а потоа, однадеж се појавува харфата со

артикулациска техника глисандо, од каде продолжуваат гудачките инструменти во мецо-форте динамика (пр. 49–52т.).

Од 31 до 36-от такт се појавува интересен пример кој претставува отворен, непосреден дијалог помеѓу сите инструменти од симфонискиот состав во делово, и тоа- започнува со: гудачи (31 т.); метални (32 т.); дрвени (33 т.); кај гудачи во 34-от такт и резултира со – тути во 35-от такт и тоа во пијанисимо динамика, што е карактеристично само по себе, бидејќи тоа најчесто не е својствено при појавата на сите инструменти од партитурата на делото, по што – во 37 и 38-от такт се јавува соло-тимпан, даден со артикулација во тремоло и ударни инструменти во пијано динамика, а кај сите други останати инструменти има пауза. Ваквиот сличен дијалог кој беше образложен во претходниот пример, продолжува и во понатамошниот тек од делото, сè до 54-от такт.

Од 45 до 48-от такт карактеристична е појавата на дрвени дувачки инструменти: пиколо, 3 флејти, 2 обои, англиски рог, 2 кларинети и 2 фаготи, кои се одликуваат со мелодиска функција во вид на унисоно мелодија, во 4 разни октави преку подгласи во вид на октавно наслојување на мелодиската линија. Овде јасно е воочлив темброт на дрвените дувачки инструменти, во форте динамика, а забележително е и присуството на гудачките инструменти: виолончели и контрабаси, кои се појавени во форте динамика, преку артикулацијата пицкато, дадена во три разни октави и идентичен ритмички образец со гран-касата, која се одликува со ритмички импулс и ја потенцира артикулациската техника пицкато кај погоре наброените гудачки инструменти (45–48 т.).

Од 56 до 60-от такт впечатлив е примерот каде се појавени дрвените дувачки и гудачките инструменти, и тоа во унисоно, вдвоени во октави. Сите инструменти се карактеризираат со изведба на главната мелодиска делница. На ова место металните дувачки инструменти имаат паузи, а од ударните појавени се чинелите, кои се одликуваат со ритмички импулс. Гудачките инструменти: први и втори виолини, виоли, виолончела и контрабаси свират унисоно во 4 различни октави, а дрвените дувачки инструменти: пиколо, 2 флејти, 2 обои, англиски рог, 2 кларинети и 2 фаготи – ја исполнуваат истата мелодиска делница од гудачите, во унисоно-вдвоена во 5 различни октави. Од сите застапени музички инструменти на ова место, пиколото, природно, свири највисоко, додека контрабасите заедно со фаготите – најниско.

Од 64 до 69-от такт во партитурата од делото би го издвоиле настапот на соло-кларинетот, кој се јавува во низок регистар и во пијано динамика, а интересно звучи збирниот тембар создаден од неговата појава во комбинација со харфата и гудачките инструменти: први и втори виолини и виоли, кои свират во пијанисимо динамика, поделени во дивизи и имаат хармонска функција. Ова резултира со карактеристичен тембар кој се формира од сите дадени инструменти во партитурата на ова место. Од 70 до 72-от такт има појава на мелодиско соло и кај англиски рог, во средно-низок регистар со динамика пијано. Тој е даден во комбинација со харфата и гудачките инструменти: први и втори виолини и виоли, во пијано динамика со хармонска улога, при што истите целокупно создаваат карактеристичен тембар кој резултира со мистичен, мрачен и таинствен карактер (пр. 64–72т.).

Нотен пр. бр. 3. Т. Прошев – Симфонија бр. 5, втор став, 64 т.

8 Simf.Nr.5 II st. - Lamentoso

Fl. 1.2
Fl. 2.2
Cl. 1.2
Cl. 2.2
Bsn. 1.2
Bsn. 2.2
Hrn. 1.2
Hrn. 3.4
Bsn. Trp. 1.2
Hrn. 1.2
Tbn. 1.2
Tuba
Timp.
Cym.
T. Tr.
B. Dr.
Hr.
Vln. I
Vln. II
Vla.
Vcl.

Како впечатливо би го издвоиле местото од 73-от такт, бидејќи на прв поглед се воочува дека се појавени сите инструменти од симфонискиот оркестар, но овојпат – сите инструменти се одликуваат со различна функција. Имено, мелодиската функција е карактеристична кај двете труби кои ја исполнуваат главната мелодиска делница. Непосредно по неа започнуваат и металните дувачки инструменти: 4 хорни, 3 тромбони и туба, заедно со двата фаготи кои се одликуваат со акордска функција. Во следниот 74 т., се приклучуваат и дрвените дувачки инструменти: коло, 2 флејти, 2 обои, 2 кларинети – кои имаат хармонска функција, која во следниот такт прераснува во контрамелодија, и така се создава мелодиско-хармонска функција. Во овој 74-ти такт, карактеристично е тоа дека металните дувачки инструменти заедно со 2 фаготи се одликуваат со хармонско-ритмичка функција, бидејќи, вертикално погледнато, сите овие инструменти настапуваат истовремено со идентичен ритам

кој потсетува и на ударите на тапан. Тука – од 74-от такт, настапуваат и ударните инструменти, кои се одликуваат со ритмичка функција, исполнета преку одреден ритмички импулс, а гран-касата го поддржува ритмот преку исти ритмички фигурации со металните дувачки инструменти. Од 76-от такт, настапува и англискиот рог, додека: 2 флејти, 2 обои, 2 кларинета, 2 фагота, 2 тромбона се движат во паралелни терци, со што мелодиската линија се напластува со помош на разни подгласи во форте динамика и на ова место придружната мелодиска линија се испреплетува и достигнува исто ниво – се поистоветува со главната, која се уште и до крајот на овој дел – во 92-от такт, ќе се задржи кај 2-те труби. Од 76 до 78-от такт, кај 4-те хорни е карактеристична појавата на еден тон преку ситни нотни вредности, а оваа нивна хармонско-ритмичка функција во паралелни терци со карактеристичен ритмички импулс во ситни нотни вредности преку крешчендо асоцира на ударите на прачката од тапанот. Од 80 до 88-от такт, јасно се издвојуваат сите функции кај инструментите од симфонискиот состав при настап на тути: трубите ја донесуваат главната мелодиска делница, дрвените дувачи се карактеризираат со придружна мелодија, гудачите имаат својство на контра-мелодија која се одликува со комплементарен ритам во однос на двете претходни мелодии, а металните дувачи – хармонска функција, додека ударните инструменти настапуваат со ритмички импулс. Од 88 до 93-от такт, остануваат само металните дувачки инструменти: 2 труби со мелодиска функција, 3 тромбони и туба со хармонска функција, 4 хорни со мелодискохармонска функција кои полека и по пат на декрешчендо, се раситнуваат и исчезнуваат еден по еден, сè до 93-от такт.

Од 94 до 97-от такт, карактеристична е појавата на соло-мелодиската делница во прв кларинет, во пијано динамика. Интересно е и дека на ова место инструментот звучи сам и во овие три такта нема појава на други инструменти. На крајот од фразата во 96-от такт, се појавува харфата со глисандо од Д-Д3, а пред да го започне ова место, кларинетот ја презема мелодиската делница дадена во четирите хорни, преку појава на истиот тон – Д1. Во овие три такта во мелодиската линија повторно се назираат тоновите – интонативно и ритмички, од народната тема (пр. 94–97т.).

Во последните тактови од делото, поточно од 97 до 104-от такт, кај цифра 11, во темпо „Мено мосо“, карактеристична е појавата на долги нотни вредности кои имаат функција на педал во низок регистар, и тоа кај: пиколо, флејта, обоа (тон- Д1), како и кај виола и виолончело, со појава на низок регистар преку тонот – Д. На ова место карактеристично е тоа што се појавени сите инструменти дадени во партитурата од делото, и тоа со тивка динамика. Со тоа авторот сакал да прикаже богатство на тембри дадени во тивка динамика, преку појава на еден единствен, педален тон – Д, а што резултира со мистичен, таинствен призвук. Гудачки инструменти се појавени со сордина, во пијано динамика, и присуство на лежечкиот тон – Д, додека харфата се јавува во последните 4 такта (од 100 до 104-от такт), со појава на тонот – Д, низ 4 разни октави. Од ударалките, впрочем како што беше случај и на самиот почеток, се појавени само тимпаните и гранд-касата, и тоа преку артикулацијата тремоло со педал во најтивка динамика-пијано пијанисимо посибиле. Металните дувачки инструменти: 4 хорни, 2 труби, 3 тромбона и туба на ова место се појавени со сордина, во пијано динамика и појава на тонот Д, кај сите инструменти, но во различен регистар. Дрвените дувачки инструменти: пиколо, 2 флејти, 2 обои, англиски рог, 2 кларинета и 2 фагота се претставени со динамика пијано и појава на лежечкиот тон – Д. Карактеристична за нив е примената на претежно нискиот регистар од овие инструменти (пр. 97–104т.).

Ноген пр. бр. 4. Т. Прошев – Симфонија бр. 5, втор став, 97 т.

Simf.Nr.5 II st. - Lamentoso

17

Заклучок

Во текот на трудот се дефинирани повеќе карактеристични примери во кои се присутни фолклорните мотивски елементи од партитурата на делото, вклучително со местата каде има појава на стилизирана, употреба на обработена или цитирана фолклорна тема.

Делото „Ламентозо“ – вториот став од Симфонијата број 5, од композиторот Тома Прошев, е опишано преку:

- карактеристичните мелодиски движења во главните и придружните мелодиски делници;
- појава на хроматска скала, а како карактеристична се вбројува и појавата на претежно надолни интервалски движења во мелодиската линија кои асоцираат на тажалка;
- појава на украсни тонови во вид на предудари и глисандо (кај харфата);
- присутноста на интервалите: зголемена и мала секунда, како и зголемена кварта, како најкарактеристични интервали во мелодиската линија;
- појавата на темен, мрачен и низок регистар, воопшто кај повеќето инструменти од симфонискиот состав низ целото дело.

На крајот од текстот може да се заклучи дека во трудот се опфатени повеќе карактеристични примери во кои е прикажан начинот на примената и присуството на фолклорните мотивски елементи, потврдени преку дефинирање на функциите и улогата на музичките инструменти застапени во партитурата на делото.

Користена литература:

1. Голабовски, С. (1984). *Традиционална и експериментална македонска музика*. Скопје: Македонска ревија.
2. Коловски, М. (2013). *47 македонски композитори*, Скопје: СОКОМ.
3. Лешкова-Зеленковска, С. и Велковска-Трајановска, В. (2014). Е – База за творештвото на македонските композитори, Едиција македонска музика, СОКОМ.
4. Ралева, Ж. (2004). Тома Прошев (1931 – 1996), *Музиката на почвата на Македонија од Атанас Бадев до денес*, книга 12, Скопје: МАНУ, 107.
5. Toshevski, S. (2003). *The influence of the folklore over the musical creative work of Macedonia*. Macedonian Music, No.3, Special edition, Skopje: SOCOM, 61/70.